

70 שנה למערכות

אהרון שטולץ (1922-1947)

בין ראשוני המתגייסים לפלמ"ח ב-1941. שימש מ"כ ולאחר מכן מ"מ ואף קצין הסברה חטיבתי. השתתף במבצעים רבים של הפלמ"ח. נהרג ב-16 בדצמבר 1947 מאש שנורתה לעבר רכבו מהמארב בעת שהיה בדרכו מחלוצה לרביבים

מערכות נ', יוני 1948

בין המ"מ למ"כ

כמדריכים מקצועיים ואינם מרבים להתעניין בענייני המחלקה הכלליים וחייה הפנימיים. כך נוצר והולך אצלנו הטיפוס שכל מעייניו הינם בהעברה מקורס לקורס, לעבוד עד כמה שאפשר פחות ולהימצא בחופש עד כמה שאפשר יותר. לדעתי יכולים המ"מים למנוע תופעה זו.

בעצם, הדבר הראשון שכל מ"מ חייב לעשות במחלקתו החדשה הוא להיפגש עם המ"כים. בפגישה זאת עליו לקבל מהם את כל האינפורמציה על המחלקה, אם הם נמצאים בה לפניו, או למסור להם את הידוע לו במקרה שהינם חדשים כמוהו. על יסוד אינפורמציה זאת עליו להסביר את מטרת העבודה המשותפת במשך התקופה הקרובה בשטח האימונים ובגיבושה החברתי של המחלקה, את האמצעים שצריך לנקוט על מנת להשיג זאת, מתי תתחיל המחלקה באימונים ומה יהיה תוכנם, תוכנית העבודה התרבותית במחלקה וארגון חיי החברה בתוכה, האחראים לתפקידים השונים מבין הטוראים, באילו מקרים צריכה המחלקה לבחור את מועמדיה (כגון ועדת התרבות וכדומה) ובאילו מקרים צריך להיות מטה המחלקה הקובע היחיד. כמו כן צריך המ"מ לקרוא לפני המ"כים את פקודת הקבע של המחלקה על מנת לשמוע את חוות דעתם לפני שיפרסמו, ובסוף הפגישה עליו להסביר להם את מעמדם במחלקה ואת תפקידיהם.

כדי להימנע עד כמה שאפשר מהפרובלמות של המ"כים במחנותינו צריכים שני הצדדים לדעת יפה את התפקיד המוטל על המ"כ. ביחס לטוראים על המ"כ להיות החבר הבוגר והמנוסה יותר העובד עימם ומשתתף במידת האפשר בחייהם היום-יומיים. במקביל חייב המ"מ לשתף את המ"כים עד כמה שאפשר יותר בידיעת ענייני המחלקה, להיוועץ איתם ויחד עם זאת לדעת להיות הפוסק האחרון.

בעיה זו היא הקשה ביותר מכל הבעיות שנתקל בה המ"מ הצעיר. בעצם אין זו שאלת היחסים בין המ"מ והמ"כים בלבד, אלא באותה המידה גם שאלת היחסים בין המ"כים והטוראים.

מעמדם של המ"כים הוא מעמד של ביניים, וכאן הוא הקושי בקביעת מקומם הנכון בחיי המחנה. בניגוד לצבאות אחרים אין המ"כ אצלנו מפקד ישיר על אנשיו - המ"מ הוא הממלא את התפקיד הזה. מסיבה זו מצטמצם תפקידו של המ"כ. לדעתי, מעמדו של המ"כ צריך לאפשר לו להימצא ביחס יותר קרוב לאנשיו מאשר המ"מ ולשמש במקרים מסוימים מתווך בינו לבינם. מסיבה זאת חשוב שהמ"כ לא ישמש בתפקיד של מדריך בלבד אלא יהיה גם אחראי לכיתה מסוימת. אם אין הוא מאמן או מתכונן לאימונים חייב המ"כ לעבוד כאחד מאנשי המחלקה. חשיבות רבה נודעת לדעתי לשיכון משותף של המ"כ עם אנשי כיתתו, אם כי אני יודע שהדבר לא תמיד אפשרי. אינני רואה כל מניעה לשיכון משותף במחלקות המורכבות מאנשים מבוגרים יותר, בני גיל חברתי אחד, כי אני מכיר בצורך של המ"כ לגור יחד עם אנשים קרובים לו אשר איתם הוא יכול להימצא על בסיס שווה בשעת מנוחתו וזמנו החופשי.

ועתה לפרשת היחסים בין המ"מ והמ"כים. כשם שהיחסים בין המ"כים והטוראים תלויים במידה רבה בהתפתחותם הכללית של שני הצדדים, כן גם היחסים בין המ"מ והמ"כים מותנים במידה רבה בהבדלי הגיל, הוותק בחטיבה, בפלוגה ובתפקיד. אבל בכל זאת אפשר לקבוע כלל יסודי אחד והוא: על המ"מ להשתדל לשתף את המ"כים במידת האפשרות בהנהלת ענייני המחלקה תוך שמירת זכות ההכרעה לעצמו. על יסוד הסתכלותי בחיי מחלקות רבות אני מרשה לעצמי לקבוע שרבים מהמ"מים נכשלים בנקודה זאת דווקא, והתוצאה היא שהמ"כים רואים את תפקידם היחיד

המ"מ בינו לבין עצמו

את הפרק האחרון ברצוני להקדיש לנושא בעול כל התפקידים האלה - למפקד המחלקה עצמו: כיצד עליו להתנהג ולארגן את חייו על מנת להצליח בתפקידו. יש מפקדים החושבים שתנאי ההצלחתם הוא ההופעה "שלא כאחד האדם". לדעתם אין זה מן הרצוי שהמפקד יהיה במחנה כאחד האדם, יראה את שמחתו או את צערו, ישוחח עם חברי המחלקה על עניינים החורגים ממסגרת התפקיד, ובסיכום: עליו להיראות לעיני החניכים כדמות מסתורית חסרת רגשות. צורה זו של התנהגות הינה בעצם גלגולה העברי של השיטה שבה נוהג לשמור על הפרסטיז'ה ועל השלטון מעמד הקצינים ברוב צבאות העולם. לשם כך נחוצה הדירה המיוחדת, המועדון המיוחד והפתק הידוע Officers Only ("לקצינים בלבד") המודבק על כל אחד מגילויי חייהם, החל במכובדים ביותר וגמור באלה שאינם מכובדים כלל וכלל. אני חושב למיותר להסביר עד כמה שיטה כזו עומדת בסתירה לכל צבא עממי. המפקד צריך להופיע בעיני פקודיו - ולא פחות חשוב גם בעיני עצמו - כבשר ודם פשוט, שהודות לניסיונו ולכישורו הוטלה עליו האחריות הזאת הקשורה בהרבה מאוד חובות ובזכויות מעטות בלבד.

הבעיות השונות הקשורות בהתנהגותו של המ"מ מתעוררות בעצם החל משעת הקימה בבוקר. האם על המפקד להשכים קום עם אנשיו, או שרשאי הוא גם לאחר? לדעתי, בזמן האימונים חייב המ"מ לקום יחד עם אנשיו, ואם זה אפשרי - להשתתף עימם בהתעמלות ובריצת הבוקר. דבר זה חשוב דווקא מפני שהאימונים מתחילים לרוב במסגרת כיתתית, ואין למ"מ הרבה הזדמנויות להתאמן כדי לשמור על כושרו הגופני ולהפגין את יכולתו בפני פקודיו על מנת שייזכרו שאין הוא רק נאה דורש, אלא גם נאה מקיים, והסמכות לפקד עליהם נמסרה לו הודות ליכולתו ולא במקרה.

גם אם ישכים המ"מ קום ויאחר לשכב, אין להניח שיוכל לבצע את עבודתו בלי לחלק את התפקידים השונים בין המ"כים ובין כמה טוראים אחראים מבין אנשי המחלקה. חלוקת התפקידים צריכה להתבטא במינוי הסמל התורן, האחראי לסידור עבודה ולאספקה קטנה, ובמינוי אחד המ"כים לאחראי לפעולותיה של ועדת התרבות וכדומה. מובן שהמ"מ חייב לפקח עליהם ולהשאיר את העניינים החשובים ביותר לטיפולו האישי.

את עיקר דבריי הקדשתי לחובות המוטלות על מפקד מחלקה בחטיבתנו, אולם אין להניח שהוא יוכל להמשיך זמן רב בתפקידו בתנאי מתיחות כאלה שבהם נעשית עבודתם של רוב המ"מים כיום. יום עבודה של 12 שעות ולעיתים קרובות אף למעלה מזה, שעיקרן התרוצצות מתמדת וחיפוש אחרי אדם זה או אחר מבעלי התפקידים במקום, פגישות ובירורים עם אנשיו, הכנת תוכניות

וביקורת עבודתם של המ"כים - סופם להביא את המ"מ לעייפות המתבטאת ב"מצב רוח", במחשבות על ספטמבר (סוף שנת השירות) ובהזנחה במילוי תפקידיו.

כדי שהמ"מ יוכל למלא את תפקידיו המרובים, עלינו להעניק לו גם זכויות מסוימות בענייני חופשה ואפשרויות ההשתלמות העצמית. אל לנו לשכוח שרובם המכריע של המ"מים בשורותינו הינם חברים צעירים שנעקרו מסביבתם בלי שהספיקו תחילה להשתרש בה: מי שבא מספסל הלימודים בטרם הספיק לקבוע את דרכו בחיים ומי מנקודת ההתיישבות בטרם הכיר את טעמם של חיי עבודה ובטרם הספיק להיארג במסכת המורכבת של החיים בכלל ושל הנקודה ההתיישבותית בפרט. ההרכב האנושי של מחלקותינו כיום אינו נותן כמעט למ"מ כל אפשרות למצוא את סיפוקו החברתי בין אנשי מחלקתו, ובעצם נמצא המ"מ הצעיר במצב מגוחך במקצת, כי הוא עצמו, אשר טרם הכיר את החיים, צריך לחנך אחרים לקראתם.

עלינו לאפשר למ"מ ביקורים יותר תכופים בביתו או במקום שבו הוא מוצא את החברה המתאימה לו על מנת לאפשר לו להתפרק מהמתיחות שבה הוא נתון לרגל עבודתו, להיפגש עם חבריו למסיבה ולשיחה קלה ושוטפת וגם לבידור עניינים יסודיים. כי במחנה כל צעד מצעדיו וכל הגה היוצא מפיו מלווים על ידי עשרות עניינים ואוזניים סקרניות של חניכיו המשתדלים לחקותו והיודעים להוציא משפט חמור על כל מעשה בלתי שקול מצידו. סדר יומו של מ"מ במחנה מלא וגדוש. הערב, הנועד בדרך כלל לזמן שבו יכול כל אדם לנוח, לקרוא ולהשלים את ידיעותיו, הינו החלק הפחות פנוי מכל שעותיו של המ"מ. אין זה בגדר סוד שמספר הספרים, גם מן הקלים לקריאה, שמספיק המ"מ לקרוא במשך השנה הוא כמעט אפסי. איני מאמין שיש ביכולתנו לתקן את המצב ביסודו בתנאי המחנות הקיימים, אבל חייבים אנו לעודד את המ"מים לאי-השלמה עם מצב זה. המ"מ מוכרח להבין כי כמו שאין הוא ממלא את תפקידו בהזניחו את אחד העניינים הסידוריים, כך גם לא יוכל לעשות את עבודתו באמונה אם לא יידע להסדיר את זמנו שימצא בו מקום לקריאה רצינית ומכוונת ולהשתלמות עצמית. הוא חייב להיות מעוניין בשמירת הקשר עם יישובו, עם חוגו או עם המפלגה שאליה הוא משתייך על מנת לדעת ולהבין את המתרחש סביבו.

המ"מ לא יוכל להצליח בעבודתו אם מקורותיו הרוחניים יילכו ויידלדלו, כי רק מי שמכיר את עצמו, היודע ללמוד ולרכוש ניסיון, ראוי להיות מנהיגם של אחרים בימי שלום ולא כל שכן בימי מלחמה.